

Informacioni

mbi tiparet kryesore të procedurave penale për të mitur

Si i fajësuar¹ për një veprë penale, duhet të informoheni se si kryhen zakonisht procedurat penale. Ky informacion i përgjithshëm ka për qëllim t'ju japë juve dhe prindërve / përfaqësuesve tuaj ligjorë një përmbledhje të përmbajtjes dhe rrjedhës së procedurave penale e të rinjve. Jo të gjitha pikat do të vlejné për procedurën tuaj. Nëse ju ose prindërit tuaj / përfaqësuesit ligjorë keni ndonjë pyetje të mëtejshme ose dëshironi të komunikoni diçka që është e rëndësishme për procedurat tuaja, ju lutemi kontaktoni avokatin tuaj të mbrojtjes, zyrën e prokurorit publik ose stacionin përgjegjës të policisë. Nëse keni marrë një aktakuzë, gjithashtu mund të kontaktoni gjykatën për të mitur me pyetje në lidhje me procedurën. Gjatë gjithë procesit ju gjithashtu mund të kërkonit ndihmë nga gjykata për të mitur (shih 3. më poshtë) për këshilla dhe ndihmë.

1. Si fillon një procedurë paraprake hetimore?

Nëse dyshohet se keni kryer një krim, prokurorët dhe policia do të fillojnë një hetim ndaj jush. Nëse keni qenë **i mitur** në kohën e veprës penale (d.m.th. 14 deri përfshirë 17 vjeç), zbatohet ligji penal për të mitur. Qëllimi i ligjit penal për të mitur nuk është në radhë të parë të të dënojë, por të të bëjë të mendosh për veprën tënde dhe, mbi të gjitha, të të parandalojë të bësh krime të mëtejshme. Nëse keni qenë **adoleshent** në kohën e veprës penale (d.m.th. 18 përfshirë deri në 20 vjeç), në kushte të caktuara, nëse keni qenë i barabartë me një person të ri në zhvillimin e personalitetit tuaj në kohën e veprës ose nëse vepra është tipike e rinisë sjellje e keqe, ju gjithashtu mund të bëni që të zbatohet ligji penal për të mitur.

Për procedurat penale për të mitur, të njëjtat rregulla zbatohen në pjesën më të madhe si për procedurat penale kundër të rriturve. Prokuroria publike dhe policia duhet të hetojnë të gjitha rrethanat që mund të ndihmojnë për të sqaruar veprën për të cilën ju akuzoheni. Këto mund të jenë **si rrethana stresuese por gjithashtu edhe shfajësuese. Parimi i proporcionalitetit** duhet të respektohet në të gjitha masat hetimore kundër jush. Kjo do të thotë që lejohen vetëm ato masa që ndërhyjnë më pak në të drejtat tuaja dhe kanë të njëjtat shanse suksesi si masat e tjera të mundshme.

2. Cilat janë të drejtat tuaja nëse fajësoheni?

Edhe para se zyra e prokurorit publik të vendosë nëse procedimi juaj do të shkojë në gjykatë, ju keni mundësinë të shprehni mbi pretendimet në atë që njihet si **marrja në pyetje e të fajësuarit**.

---

¹ Për arsye të lexueshmërisë, në këtë fletë informacioni përdoret vetëm forma mashkullore. Sidoqoftë, kjo gjithmonë nënkupton njerëz të të gjitha gjinive dhe orientimeve gjinore.

² Për sa kohë që "prindërit / përfaqësuesit ligjorë" përdoren në vijim, kjo gjithmonë përfshin **kujdestarët tuaj ligjorë**.

³ Në gjykatën lokale, gjykatat për të mitur janë gjykatësi për të mitur dhe gjykata e jurisë për të mitur, në gjykatën rajonale dhoma e të rinjve. Për sa kohë që deklaratat e mëposhtme i referohen gjykatave për të mitur, ato zakonisht zbatohen gjithashtu në këtë gjykatë në rastet e rralla në të cilat një çështje penale për të mitur sillet në një gjykatë për të rritur

më së voni në fillim të kësaj marrje në pyetje, ju gjithashtu do të informoheni për atë për të cilin fajësoheni.

Ju **mund** të shpreheni gjatë kësaj marrje në pyetje, **por nuk është patjetër**. Ju mund të **kërkoni** që të **merren prova** që mund t'ju shfajësojnë, të tilla si p.sh. marrje në pyetje e dëshmitarëve të tjerë.

Nëse jeni **nën 18 vjeç**: Kryesisht, **prindërit / përfaqësuesit tuaj ligjorë** duhet të informohen për paragjykimin para marrjes në pyetje të parë dhe gjithashtu **në të njëjtën masë** sikur ju. Prindërit / kujdestarët tuaj ligjorë gjithashtu kanë **të drejtë ashtu sikur edhe ju që të dëgjohen ose të bëjnë pyetje dhe aplikime**.

Gjithçka që thoni gjatë marrjes në pyetje do të regjistrohet në një procesverbal të shkruar që duhet të nënshkruani. Në fund të pyetjes duhet të lexoni me kujdes nëse deklarata juaj është shkruar saktë. Gjithashtu është e mundur që prokurori publik ose policia të regjistrojnë **marrjen në pyetje me një kamerë dhe mikrofon**. Nëse pyetja juaj është regjistruar, ju mund të kundërshtoni dorëzimin tek ata që janë të autorizuar për të inspektuar dosjet. Lejimi i regjistrimit ose dorëzimi i kopjeve deri tek organet e ndryshme të autorizuara për të inspektuar dosjet lejohet vetëm me pëlqimin tuaj.

Nëse jeni **nën 18 vjeç**: Ju mund të bëni që prindërit / përfaqësuesit tuaj ligjorë t'ju shoqërojnë **në marrje në pyetje dhe aktivitete të tjera hetimore**, nëse nuk ka arsye kundër pjesëmarrjes.

Përrjashtimet zbatohen p.sh. në rast se prindërit / përfaqësuesit tuaj ligjorë nuk mund të arrihen në një kohë të arsyeshme ose dyshohet se kanë marrë pjesë në veprën për të cilën akuzoheni. Atëherë duhet të informohet një **person tjetër me besim, të paktën 18 vjeç, të cilin** mund ta zgjidhni vetë dhe i cili gjithashtu mund të jetë i pranishëm me ju gjatë marrjes në pyetje dhe aktiviteteve të tjera hetimore.

Ju, ose prindërit tuaj / përfaqësuesit tuaj ligjorë, mund të angazhoni një avokat mbrojtës të zgjedhur nga ju me shpenzimet tuaja dhe t'i bëni ata t'ju mbështesin në çdo kohë.

Nëse ligji kërkon një mbrojtje, i **ashtuquajturit mbrojtës publik** zakonisht duhet të emërohet nga gjykata para marrjes në pyetje të parë - edhe pa aplikimin tuaj - përveç nëse ju ose prindërit tuaj / përfaqësuesi ligjor keni porositur tashmë një mbrojtës. Ju mund të propozoni një mbrojtës publik specifik. Marrja në pyetje mund të jetë e nevojshme të shtyhet për një periudhë të arsyeshme kohore për të lejuar pjesëmarrjen e avokatit mbrojtës. Fillimisht **shpenzimet e mbrojtësit publik** i merr arka shtetërore sipër. Nëse jeni i dënuar, mund që në fund t'i paguani këto shpenzime.

Një mbrojtje mund p.sh. të jetë e nevojshme nëse pretendimi është veçanërisht serioz ose pritet një ndëshkim për të rinjtë. Pavarësisht nga kjo, ju mund të kërkonti emërimin e një mbrojtësi publik në çdo kohë me shkrim ose me gojë tek policia ose prokurori publik. Një gjykatë, ose të paktën zyra e prokurorit publik për momentin, duhet të vendosë për aplikimin tuaj, edhe para se të merreni në pyetje ose para se të ballafaqohen me ju.

Ju ose një avokat të cilin e keni porositur për mbrojtjen tuaj ose i cili është caktuar si mbrojtësi i juaj publik mund të **inspektoni dosjet** më së voni gjatë përfundimit të hetimit, në mënyrë që të keni një ide për gjendjen e hetimit .

3. Pjesëmarrja e ndihmës gjyqësore së të rinjve (ndihma e të rinjve në procedurat penale)

Ndihmësi i gjykatës për të mitur, domethënë punonjësit socialë që punojnë në zyrën e mirëqenies së të rinjve, zakonisht do të njoftohet për pretendimet dhe hetimet kundër jush përpara marrjes në pyetje – menjëherë pas. Ndihmësi i gjykatës për të mitur do t'ju ftojë në një intervistë, veçanërisht për të mësuar më shumë në lidhje me jetën tuaj dhe marrëdhëniet familjare, jetën tuaj të mëparshme dhe të gjitha rrethanat e tjera që janë të rëndësishme për ju. Ju mund këtu të shoqëroheni nga prindërit tuaj / përfaqësuesit ligjorë. Ndihmësi i gjykatës për të mitur raporton për këtë te prokurori publik dhe, pas akuzës, edhe te gjykata për të mitur. Kjo vlen edhe nëse doni të flisni me të në lidhje me veprën e pretenduar, sepse ai nuk i nënshtrohet ndonjë detyrimi konfidencialiteti.

Në veçanti, bëhet fjalë për mënyrën më të mirë të reagimit ndaj veprës për të cilën akuzoheni. Do të kontrollohet gjithashtu nëse masat mbështetëse të mirëqenies së të rinjve marrin në konsideratë apo masa të tjera që mund të bëjnë një padi dhe një gjykim të tepërt. Për këtë arsye, zyra e prokurorit publik duhet, në parim, të ketë një mendim fillestar nga departamenti i ndihmës gjyqësore e të rinjve para se të ngrihet aktakuza.

Një herrit është edhe detyra e departamentit i ndihmës gjyqësore e të rinjve që të kujdeset për ju gjatë gjithë procedurës, ashtu siç e kërkon situata juaj dhe rrethanat e çështjes.

4. Vendimi i prokurorit publik: përfundimi i procedurës apo aktakuza?

- Çështja juaj do t'i dorëzohet zyrës së prokurorit publik më së voni pasi të ketë përfunduar hetimi policor. Rezultatet e mëparshme të hetimit pastaj vlerësohen atje. Nëse prokurori publik arrin në përfundimin se ju **nuk e keni kryer veprën** ose nuk ka gjasa që një vepër penale të mund të provohet, procedurat do të ndërpriten dhe, si rregull, do të **përfundojnë**.
- Edhe nëse, sipas mendimit të prokurorit publik, ju **konsideroheni si autor i krimit**, kjo procedurë nuk ka pse të çojë gjithmonë në një aktakuzë ose në seancë gjyqësore. Zyra e prokurorit publik gjithashtu mund të përfundojë procedurat në rrethana të caktuara, për shembull
  - kundër një paralajmërimi në kontekstin e një bisede me prokurorin publik ose policinë, ndonjëherë edhe me gjyqtarin e të rinjve,
  - kundër kompensimit të dëmit ose të ashtuquajturit baraspeshim autorë i krimit-viktima,
  - në lidhje me një bisedë që do të zhvillohet në shërbimin e ndihmës gjyqësore e të rinjve ose nëse përdorni shërbime të përshtatshme të ndihmës për të rinjtë,

- kundër sigurimit të punës,
  - nëse një masë e përshtatshme edukative tashmë ka ndodhur ose është iniciuar,
  - por edhe për shkak të parëndësisë së veprës së pretenduar.
- Përndryshe, prokurori publik do të ngritë **akuza** në gjykatën për të mitur. Gjykata për të mitur duhet të vendosë nëse do të ketë seancë kryesore.

Një akuzë do të ngrihet vetëm nëse vepra penale mund t'ju provohet me **një shkallë të lartë të probabilitetit** pas një hetimi gjithëpërfshirës të fakteve dhe vlerësimit ligjor.

5. Ngrihet një akuzë ndaj juve - çfarë ndodh pastaj?

Pasi akuzat të jetë marrë nga gjykata për të mitur, së pari do të kontrollojë nga një këndvështrim i pavarur nëse jeni akuzuar me të drejtë në përputhje me gjendjen aktuale të hetimit. Gjykata për të mitur do t'ju dërgojë juve, dhe nëse është e nevojshme, prindërit / përfaqësuesit tuaj ligjorë gjithashtu, **aktakuzën** (d.m.th. ta dërgoni zyrtarisht) dhe t'ju caktojë një afat brenda të cilit ju mund të komentoni mbi akuzën dhe të kërkonit prova individuale. Avokati juaj i mbrojtjes ose, si rregull, vetë nëse nuk keni një avokat mbrojtës, gjithashtu mund të kërkonit qasje në dosjet tuaja pasi të jenë ngritur akuzat.

Për shembull, midis kohës së ngritjes së aktakuzës dhe seancës kryesore do të mundeni që:

- nëse nuk është bërë tashmë, kontaktoni me ndihmësin tuaj të gjykatës për të mitur sa më shpejt të jetë e mundur për të diskutuar të gjitha hapat e mëtejshëm, të tilla si p.sh. për të diskutuar një falje ose kompensim për palën e dëmtuar ose pjesëmarrjen në shërbimet e mirëqenies së të rinjve,
- emërtoni dëshmitarë që nuk janë emëruar më parë me shkrim ose sillni këta persona me vete në seancë,
- nëse nuk është bërë tashmë, angazhoni një avokat mbrojtës, të cilin duhet ta paguani vetë, ose aplikoni për një avokat publik.

6. Si funksionon një seancë dëgjimore kryesore?

Në rast se gjykata lejon aktakuzën dhe vjen deri te një seancë kryesore, ju zakonisht do të merrni një thirrje për takim disa javë më parë, por jo më vonë se një javë para seancës kryesore.

Ju mund dhe **duhet** të paraqiteni në seancën kryesore!

Nëse mungoni pa justifikim, gjykata mund të urdhërojë që **policia t'ju marrë** dhe t'ju sjellë në takim. Në disa raste individuale, gjykata mund të lëshojë një **urdhër arresti** thjesht sepse nuk keni ardhur vullnetarisht dhe mund të jeni i arrestuar derisa të mbahet seanca gjyqësore.

Gjatë seancës përveç juve zakonisht marrin pjesë një ose më shumë gjyqtarë, një prokuror publik, një përfaqësues i departamentit të ndihmës gjyqësore për të mitur dhe avokati i juaj (nëse është caktuar apo angazhuar).

Nëse jeni **nën 18 vjeç**: Në parim, **prindërit / përfaqësuesit tuaj ligjorë** gjithashtu **lejohen të marrin pjesë në seancën gjyqësore**. Nëse këta përjashtohen në raste të jashtëzakonshme ose nuk mund të arrihen përkohësisht, gjykata mund të lejojë që të jetë i pranishëm një person tjetër i përshtatshëm, të cilit i besoni mbi moshën 18 vjeç.

Nëse keni qenë **më i ri se 18 vjeç** në kohën kur **ju ngarkoheni me pretendimet e veprës së kryer penale**, seanca gjyqësore zakonisht do të zhvillohet pa qenë e hapur për publikun, d.m.th. pa spektatorë dhe shtyp. Nga ana tjetër, nëse ju ose një i bashkë-akuzuar ishit 18 vjeç ose më shumë, seanca kryesore do të zhvillohet në publik. Në këto raste, gjykata mund të përjashtojë publikun në interesin tuaj ose në interesin e një të bashkëpandehuri, të cilin gjithashtu mund ta kërkonti shprehimisht.

Seanca gjyqësore zakonisht vazhdon si më poshtë:

- Pasi dëshmitarët janë udhëzuar për detyrën e tyre të së vërtetës dhe janë dërguar përkohësisht jashtë sallës së takimit, gjykatësi do t'ju bëjë disa **pyetje në lidhje me të dhënat tuaja personale**, të cilave duhet t'u përgjigjeni me vërtetësi (para se gjithash emrin, adresën, datën e lindjes) Pastaj prokurori lexon aktakuzën.
- Gjykatësi pastaj do të sqarojë, ndër të tjera, në lidhje me të **drejtën tuaj për të refuzuar deklaratën**. Nëse dhe për sa kohë që jeni gati të deklaroni, mund të përshkruani rrjedhën e veprës për të cilën akuzoheni nga këndvështrimi juaj. Gjyqtari apo gjyqtarja dhe palët e tjera në procedurë mund t'ju bëjnë pyetje.
- Gjatë **marrjes së provave**, gjykata për të mitur do të dëgjojë dëshmitarë, të dëgjojë ekspertë, të lexojë dokumente ose të inspektojë provat. Ju - dhe prindërit tuaj / përfaqësuesit ligjorë, nëse është e aplikueshme - gjithashtu lejohen të bëni pyetje për dëshmitarët dhe ekspertët. Për rastin nëse nuk keni kuptuar diçka, gjithmonë duhet të pyesni!
- Gjykata për të mitur do të dëgjojë gjithashtu **përfaqësuesin e ndihmës së gjykatës për të mitur**. Kjo raporton mbi zhvillimin tuaj të mëparshëm dhe situatën tuaj aktuale personale. Ai gjithashtu do të deklarojë nëse jeni penalisht përgjegjës për veprën për të cilën akuzoheni ose, nëse keni qenë 18 vjeç ose më i madh kur është kryer vepra, nëse masat e parashikuara për të rinjtë ose dënimet për të rriturit janë të zbatueshme. Përveç kësaj, ndihmësi i gjykatës për të mitur do të komentojë mbi veprimin që do të ndërmerret nëse shpalleni fajtor.
- **Në fund të marrjes së provave**, gjyqtari zakonisht lexon një dokument të marrë nga regjistri juaj edukativ, për të përcaktuar nëse ka pasur ndonjë procedim penal të mëparshëm dhe dënime kundër jush. Gjykata për të mitur mundet

procedurën ta ndërprejë - nëse është e nevojshme, me kushte (shih shifrën 7 më poshtë). Përndryshe, prokurori publik dhe avokati juaj, nëse keni një të tillë, do të paraqesin një kërkesë, pasi gjykata për të mitur duhet të vendosë në aktgjykim. Ju dhe prindërit tuaj / kujdestarët ligjorë atëherë keni mundësinë të thoni diçka dhe të bëni vetë një kërkesë (e ashtuquajtura fjala e fundit).

- Në fund të seancës kryesore, **gjyqtari shpall aktgjykimin dhe e arsyeton atë**. Nëse jeni dënuar, ai në fund do t'ju shpjegojë se çfarë opsionesh keni dhe, nëse është e aplikueshme, prindërit / përfaqësuesit tuaj ligjorë duhet të rishikojnë vendimin nga një gjykatë më e lartë.

7. Çfarë vendimesh mund të marrë gjykata?

- shfajësimi

Nëse gjykata për të mitur arrin në përfundimin se ju nuk keni kryer veprën për të cilën akuzoheni ose se vepra nuk mund të provohet, ajo ju shfajëson në gjykim.

- Ndërprerja e procedurave

Me miratimin e zyrës së prokurorit publik, gjykata për të mitur gjithashtu mund të ndërpresë me kusht procedurat gjatë seancës kryesore, nëse është e nevojshme. Kjo vjen p.sh. duke marrë parasysh nëse një masë edukative është kryer ose iniciuar tashmë. Procedimi penal mund të përfundojë pa ndjekje të mëtejshme ose gjykim të gjykatës.

- Dënimi

Nëse, nga ana tjetër, gjykata për të mitur arrin në përfundimin se ju keni kryer veprën për të cilën akuzoheni, ajo do t'ju shpall fajtor dhe do të urdhërojë një ose më shumë masa, në varësi të rrethanave deri në shqiptimin e një dënimi për të mitur në një burg. Nëse keni qenë adoleshent kur vepra është kryer dhe gjykata për të mitur zbaton ligjin penal për të rriturit, mund të gjobiteni ose të burgoseni në varësi të veprës.

Në varësi të zhvillimit tuaj personal dhe qëndrimit ndaj veprës, gjykata për të mitur mund, për shembull

- Lëshon një paralajmërim,
- Jep udhëzime për orët e punës,
- Vendos që të paguani një shumë parash për një organizatë jofitimprurëse,
- Kërkon që të sigurohet ndihma nga një kujdestar për një periudhë të caktuar kohe ose që të përdoren këshilla dhe shërbime të tjera mbështetëse,
- Urdhëron pjesëmarrjen në një kurs trajnimi shoqëror ose në një procedurë baraspeshimi me palën e dëmtuara (në veçanti baraspeshimi-Autor krimi-Viktimë),
- Për të dënuar vuajtjen e arrestin e të rinjve deri në katër javë,

- i dënuar me një dënim për të rinjtë, mbajtja e të cilit mund të pezullohet me kusht nëse nuk jeni dënuar me më shumë se 2 vjet,
- Efektet anësore që rrjedhin nga ligji, p.sh. të urdhërojë një periudhë bllokimi për lëshimin e lejes së drejtimit ose të konfiskojë mjetet ose ato që janë marrë nga akti ("plaçkitje").

Gjykata për të mitur gjithashtu do t'ju tregojë se çfarë **mund të ndërmerrni nëse nuk jeni dakord me vendimin.**

Ju keni të **drejta të gjera për të rishikuar** masat dhe vendimet e marra gjatë procedurave penale nëse mendoni se të drejtat tuaja janë shkelur si rezultat. Kjo gjithashtu përfshin mjetet e posaçme juridike dhe këshillat juridike kundër aktgjykimeve që prindërit / përfaqësuesit tuaj ligjorë gjithashtu mund të paraqesin në favorin tuaj. Zyra e prokurorit publik mund të apelojë si për ju ashtu edhe për disavantazhin tuaj.

Nëse një ankesë kundër një dënimi nuk paraqitet në kohë të duhur ose nëse një apelim nuk është më i lejueshëm, masat e përfshira në të do të zbatohen.

A keni ndonjë **pyetje** ose keni nevojë për një **ofertë ndihme**?
Ka gjithashtu qendra këshillimi dhe zyra për mirëqenien e të rinjve pranë jush. Mos kini frikë të përfitoni nga ofertat e kualifikuara të mbështetjes.
Sigurisht, nëpunësit për të rinj në stacionin lokal të policisë janë gjithmonë në dispozicion për të ofruar këshilla dhe ndihmë.